

Основи програмування

Бивойно Павло Георгійович

Параметри курсу

Комп'ютерна інженерія

Форма навчан.	Рік навч.	Сем.	Розподіл годин					За тиждень		ІНДЗ	Контр.
			Всього ауд.	Лек	Лаб.	СРС	Разом	Ауд.	СРС		
Денна КІ	1	1	60	32	28	150	210	3.8	9.4		Е
	1	2				90	90		6.4	КП	
Усього			60	32	28	240	300			КП	Е

Інженерія програмного забезпечення

Форма навчан.	Рік навч.	Сем.	Розподіл годин					За тиждень		ІНДЗ	Контр.
			Всього ауд.	Лек	Лаб.	СРС	Разом	Ауд.	СРС		
Денна ІПЗ	1	1	60	32	28	150	210	3.8	9.4		Е
	1	2		20	20	110	90	2.9	7.9	КП	
Усього			60	52	48	260	360			КП	Е

Література

1. Шпак З.Я. Програмування мовою С / З.Я. Шпак. – Львів : вид-во НУ «Львівська політехніка», 2011. – 436 с.
2. Керниган Б., Ритчи Д. Язык программирования С / Брайан Керниган, Деннис Ритчи – М. : Вильямс, 2013. – 304 с.
3. Шилдт Г. Полный справочник по С / Г. Шилдт. – М. : Вильямс, 2009. – 704 с.
4. Kernighan B. W., Ritchie D. M. C Programming Language / Dennis M. Ritchie, Brian W. Kernighan, – 2nd ed. – Prentice-hall, inc., 1988. – 263 p.
5. Kochan S.G. Programming in C/ Stephen G. Kochan – 3rd ed. – Sams Publishing, 2004. – 505 p.

Історія розвитку ЕОМ

1941 Німеччина, Конрад Цузе,
електромеханічний (на реле)
програмований комп'ютер Z3

1946 Джон Моклі, США,
електронний (електронні лампи)
комп'ютер ENIAC

(Джон фон Нейман запропонував
зберігати програму у пам'яті)

Перша ЕОМ в Україні

4 січня 1952 р. Президія АН СРСР заслухала доповідь Сергія Лебедева про введення в експлуатацію малої електронно-цифрової обчислювальної машини "МЭСМ".

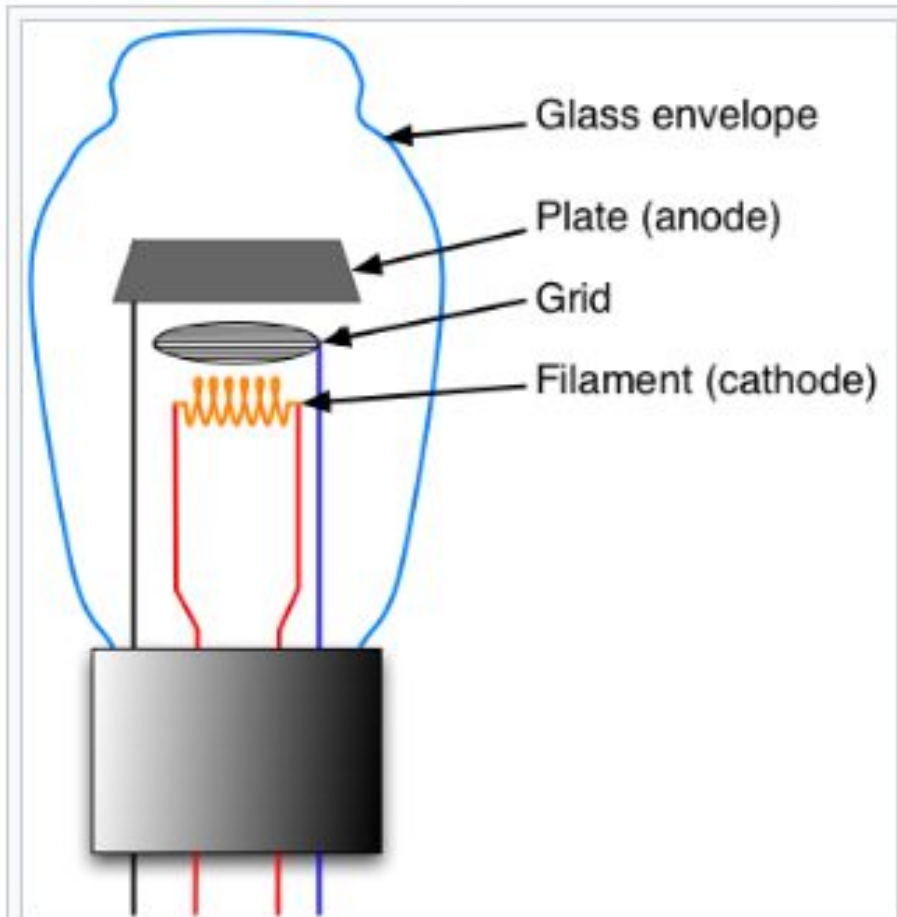
В 1952 р. "МЭСМ" була практично єдиною в країні ЕОМ, на якій проводились обчислення найважливіших науково-технічних задач в галузі термоядерних процесів, космічних польотів та ракетної техніки...

Як вони виглядали?

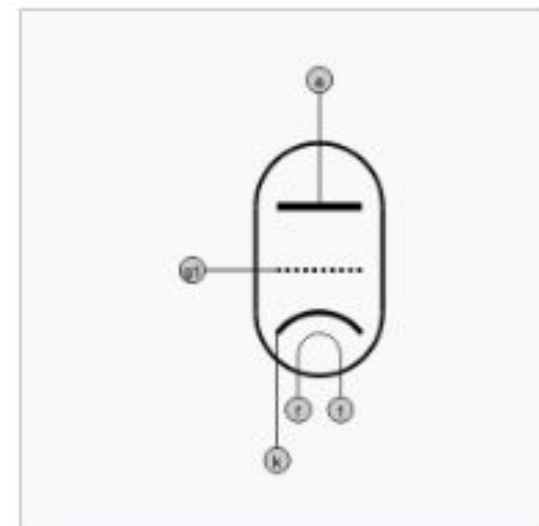
ENIAC важила 30 тон
MESM споживала 25 кВт,
Займала площу 60 кв.м.

Чому?

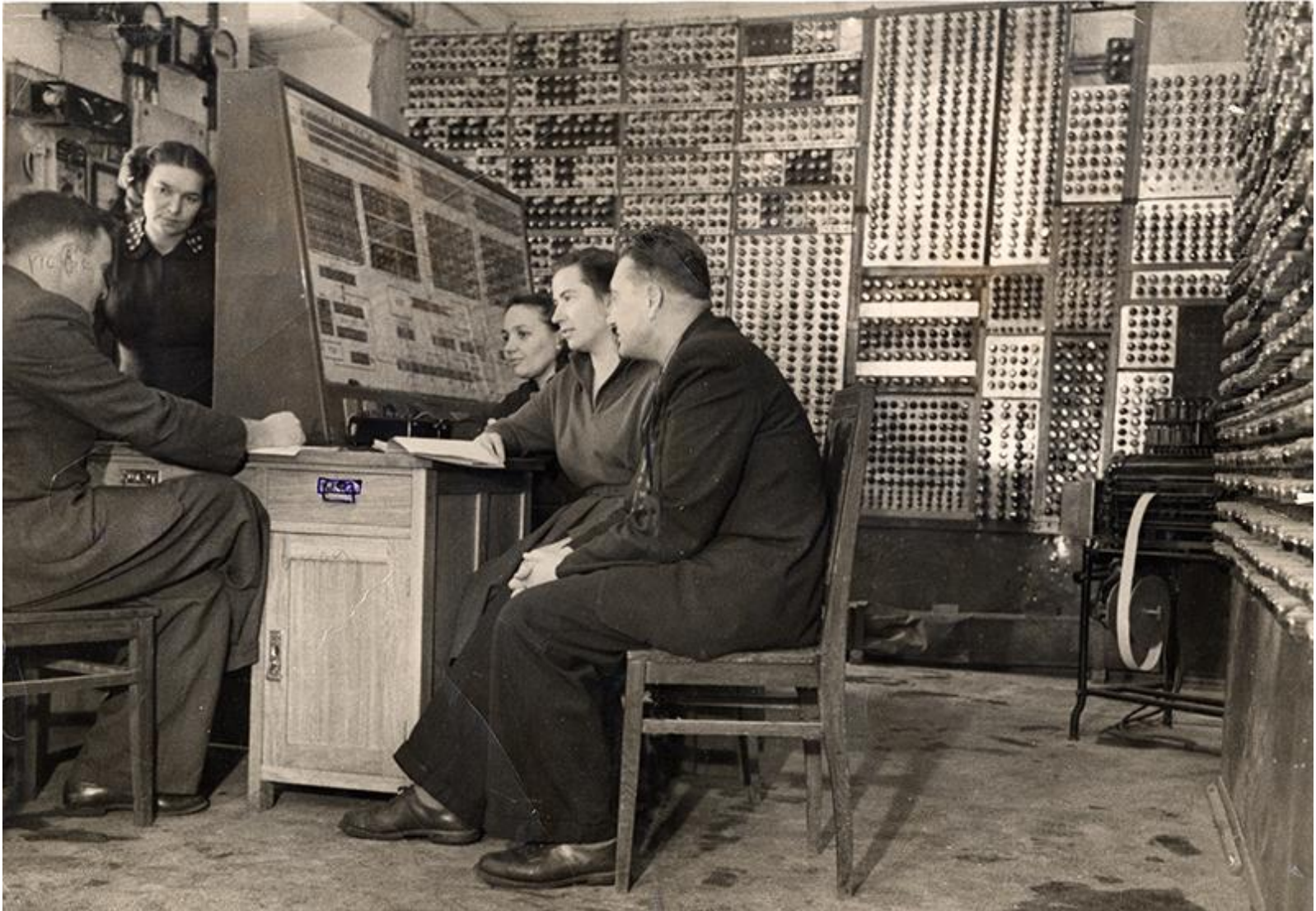
Електронна вакуумна лампа

Glass envelope — скляна колба,
Filament (cathode) — нитка (катод), Grid —
сітка, Plate (anode) — анодна пластина

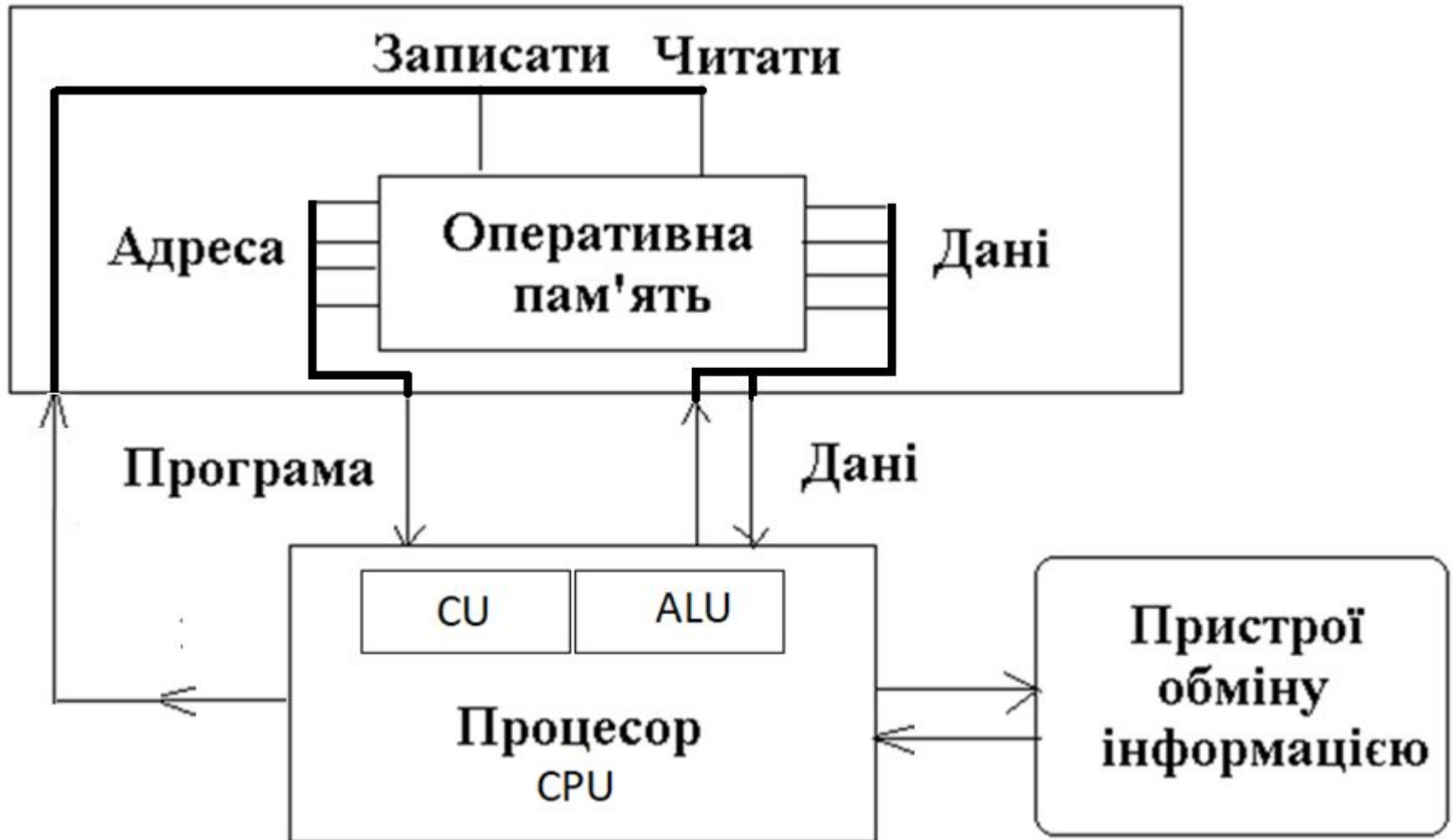
MECM

ЕОМ Урал-2

Структура комп'ютера

Програма для комп'ютера

- Програма для комп'ютера - це послідовність команд для процесора.
- Кожна команда має свою унікальну адресу, що зветься номером команди
- Команда зазвичай складається з коду операції, яку має виконати процесор, та адреси даних, що використовуються у операції. Наприклад, 01 5A2B
«Прочитати дані з комірки пам'яті 5A2B»

Програма для комп'ютера

Номер команди	Код операції	Адреси даних (операнди)		
		1	2	3
0	Читати	100		
1	Додати	200		
2	Записати	300		
4	ЧтДдЗп	100	200	300

Поняття про GoTo

Номер команди	Код операції	Адреси даних (операнди)		
		1	2	3
10	Якщо <0	13		
11	ЧтДдЗп	100	200	300
12	Перейти	14		
13	ЧтВдЗп	100	200	300
14				

Subroutine and Stack

Номер команди	Код операції	Адреси даних (операнди)		
		1	2	3
159				
160	Call	500		
...				
193	Call	500		
...				
500	Щось ...	зроби	ти	
...				
578	Return			

Питання

- Фон-Неймановська архітектура
- Програма для комп'ютера
- Лічильник команд
- GoTo. Що це, навіщо, проблеми?
- Підпрограма (subroutine)
- Стек. Що це, навіщо, як працює?
- Stack Overflow?

Друге покоління ЕОМ

Особливості другого покоління ЕОМ:

- алгоритмічні мови,
- програмне забезпечення,
- власні контролери у деяких частин,
- транзисторна елементна база

Перші алгоритмічні мови

```
real :: a, b, c, d
```

```
read a, b
```

```
d = a - b
```

```
if (d) M1, M1, M2
```

```
M1: c = sqrt(d)
```

```
goto M3
```

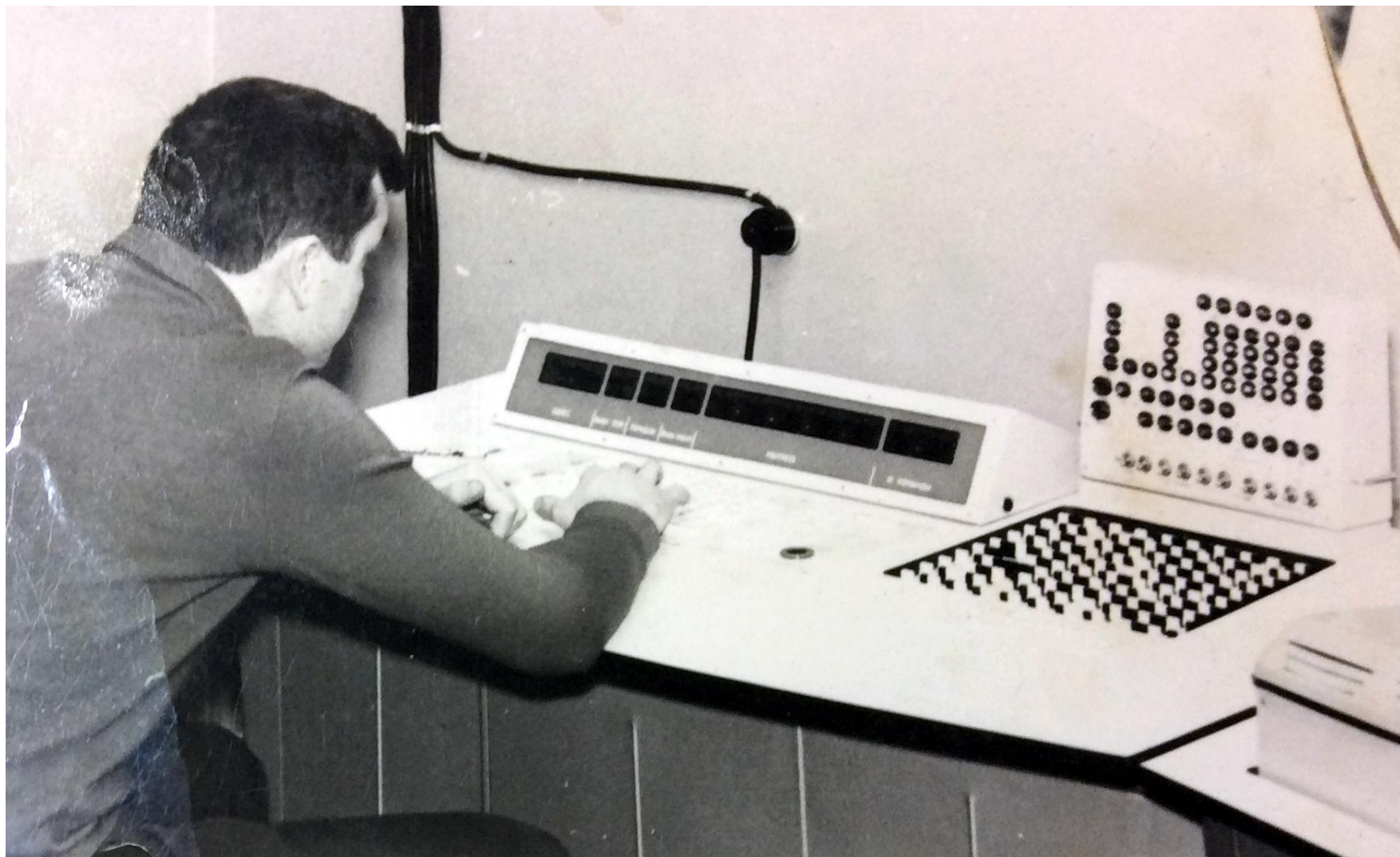
```
M2: c = d * d
```

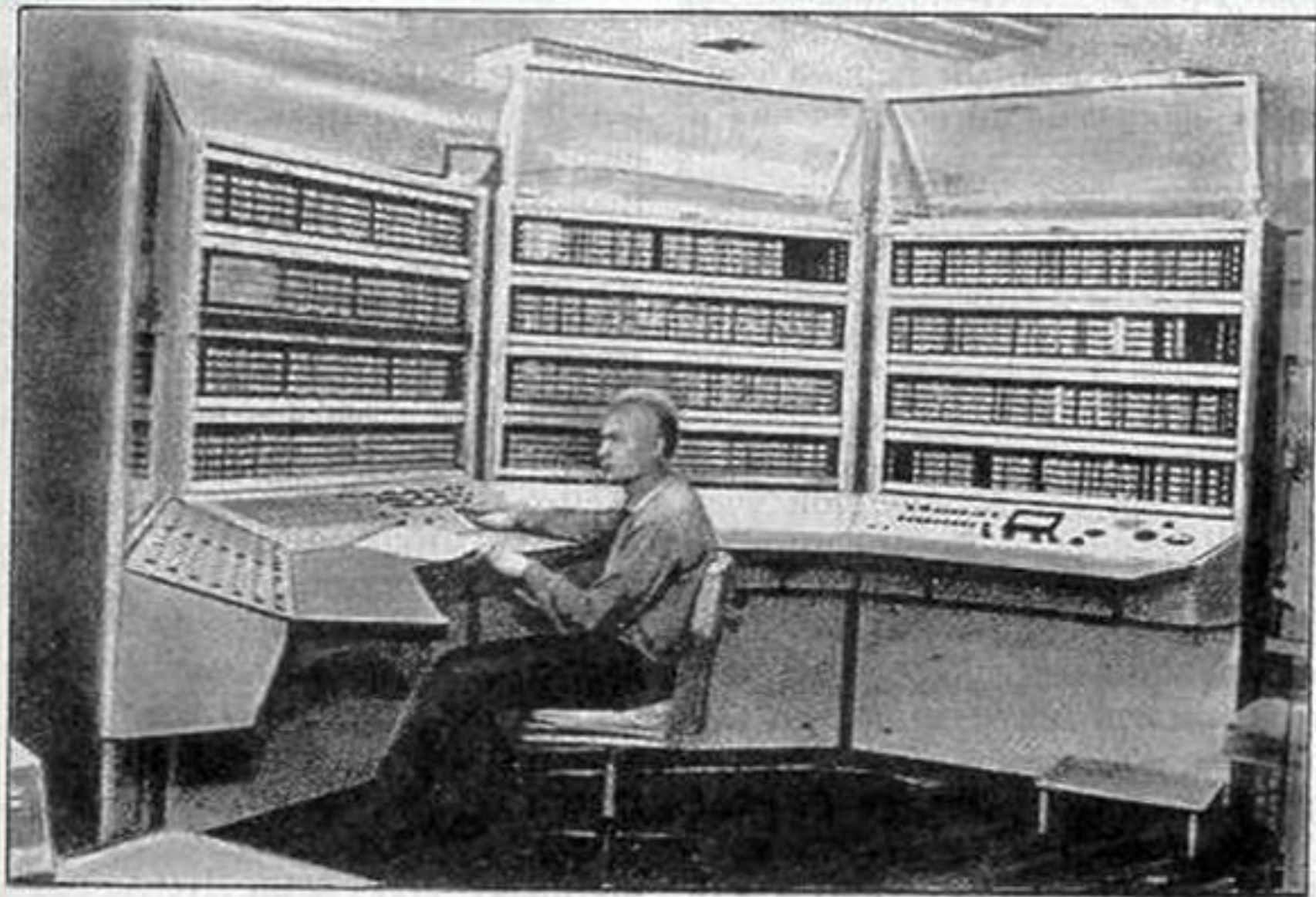
```
M3: write c
```

Переваги мов програмування

- Використання мітки
замість номера команди
- Використання поняття змінна
замість адреси
- Можливість оголошення типу даних
- Використання арифметичних виразів
- Можливість використання бібліотек
стандартних функцій

Міні-ЕОМ Промінь

Компьютер БЭСМ-6

ЕОМ Минск-32

Міні-ЕОМ МИР-2

Питання

- Основні ознаки алгоритмічних мов?
- Недоліки перших алгоритмічних мов?

Третє покоління ЕОМ

Використання інтегральних схем дозволило зробити ЕОМ порівняно компактними, більш потужними, і знизити витрати на виробництво.

Суттєво покращилося програмне забезпечення.

ІВМ 360/370 >>> ЕС ЭВМ

Нововведення IBM

- Байт. Скільки у ньому біт?
- Перфолента на 8 доріжок
- Шістнадцяткова система числення
- 0123 – це скільки?
- 0x123 – це скільки?

Дивні числа?

$$123 = 1 * 100 + 2 * 10 + 3 = 123$$

$$0123 = 1 * 64 + 2 * 8 + 3 = 83$$

$$0x123 = 1 * 256 + 2 * 16 + 3 = 291$$

$$0xABC = 10 * 256 + 11 * 16 + 12 =$$

$$0b1111 = 1*8 + 1*4 + 1*2 + 1 = 0xF = 15$$

EOM EC-1020

Четверте покоління ЕОМ

Сучасні комп'ютери є представниками ЕОМ четвертого покоління.

Елементною базою цих комп'ютерів є

ВІС

Міні-ЕОМ ДВК-2

Міні-ЕОМ Іскра-1030

Прогрес у програмуванні

- DOS >> Windows
- Norton Commander >> Windows
Commander >> *Windows Explorer*
- Електронні таблиці
- Текстові процесори (Word)
- СУБД (DBase, FoxPro)
- ООП (Smalltalk)
- Системи програмування (Delphi, ...)

Системи програмування

Системи програмування – це інтегровані середовища розробки програм, до складу яких входять редактори текстів, дебагери, транслятори та інше

- Delphi
- Visual Studio
- Net Beans, Eclipse, IntelliJ IDEA
- QT-creator

П'яте покоління?

Прогрес у програмуванні

- Інтернет - програмування
- Скриптові мови програмування

Шосте
покоління?

Навіщо
я вам
це
розповідав?

Чи ви готові до цього?

Може це ваше майбутнє?

Історія мови С

Автори: Кен Томпсон

Денніс Рітчі

Створено у 1969—1973

Опубліковано у 1978

Спадкоємці

С++ - 1983

С# - 2001

Цитати

Brian W. Kernighan

(автор першої книги з Сі):

«Сі — інструмент, гострий, як бритва: за його допомогою можна створити і елегантну програму, і кроваве місиво».

Цитати

Просто програміст в Інтернеті

«Мне доводилось писать и на сях++ и на джаве.

Начинал с сей.

Программируя на сях легче облажаться
и не заметить этого.

Человеческий фактор! ...

Поэтому программирование на спп повышает
самооценку

Как же, как же!

Я пишу на спп! Я крутой программер!»

Мову С найчастіше використовують
системні програмісти,
хоча нею можна писати
і прикладні програми

Системне програмування

Створення програм,
які забезпечують керування такими
компонентами комп'ютерної системи як
процесор, оперативна пам'ять, пристрої
введення-виведення, мережеве
обладнання.

Такі програми створюють «інтерфейс»,
с одного боку якого апаратура,
а з іншого — застосування користувача.

Системне програмне забезпечення

Системне програмне забезпечення
на відміну від прикладного,
не вирішує конкретні практичні задачі,
а лише забезпечує роботу інших програм,
і керує апаратними ресурсами
обчислювальної системи.

Програма на мові С

- Програма на мові С – це файл, який має розширення .c, або .cpp, якщо програма написана на С++.
- Файл програми являє собою сукупність різноманітних оголошень та функцій, які розташовуються певним чином.

Програма на мові С

```
#include <QtCore/QCoreApplication>
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;
int main(int argc, char *argv[])
{
    QCoreApplication a(argc, argv);
    cout << "Привіт першокурснику!\n";
    cout << "Qt вміє рахувати:\n"
         << "2+3 = " << 2+3 << "\n";
    cout << "Qt знає тригонометрію:\n"
         << "sin(0.5) = " << sin(0.5) << "\n";
    cout << "Qt вміє добувати корені:\n"
         << "корінь квадратний із 2 дорівнює "
         << sqrt(2) << "\n";
    return a.exec();
}
```

Оголошення

Ф
У
Н
К
Ц
І
Я

```
#include <QtCore/QCoreApplication>
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;
int main(int argc, char *argv[])
{
    QCoreApplication a(argc, argv);
    cout << "Привіт першокурснику!\n";
    cout << "Qt вміє рахувати:\n"
         << "2+3 = " << 2+3 << "\n";
    cout << "Qt знає тригонометрію:\n"
         << "sin(0.5) = " << sin(0.5) << "\n";
    cout << "Qt вміє добувати корені:\n"
         << "корінь квадратний із 2 дорівнює "
         << sqrt(2) << "\n";
    return a.exec();
}
```

Оголошення

Ф
У
Н
К
Ц
І
Я

Функція `main()`

Кожна програма на C та C++
обов'язково

повинна мати у своєму складі
функцію з назвою **`main()`**.

Це головна функція програми з якої
починається виконання кожної програми.

Функція main()

Тип значення,
що повертає
функція

Заголовок
функції

Список формальних
параметрів

```
int main(int argc, char *argv[])  
{
```

Тіло
функції

```
    QApplication a(argc, argv);  
    cout << "Привіт першокурснику!\n";  
    return a.exec();  
}
```


Функція main()

У найпростішому випадку функція main() може мати і такий вигляд:

```
int main(void) {  
    ...  
    return 0;  
}
```

Об'єкт cout

cout – це об'єкт C++,
що відповідає за виведення інформації
на консоль.

Операція << означає,
що значення змінної,
або результат обчислення виразу
буде перетворено у символи
та передано об'єкту cout.

Об'єкт cout

```
cout << "Привіт першокурснику!\n";  
cout << "Qt вміє рахувати:\n"  
    << "2+3 = " << 2+3 << "\n";  
cout << "Qt знає тригонометрію:\n"  
    << "sin(0.5) = " << sin(0.5) << "\n";
```

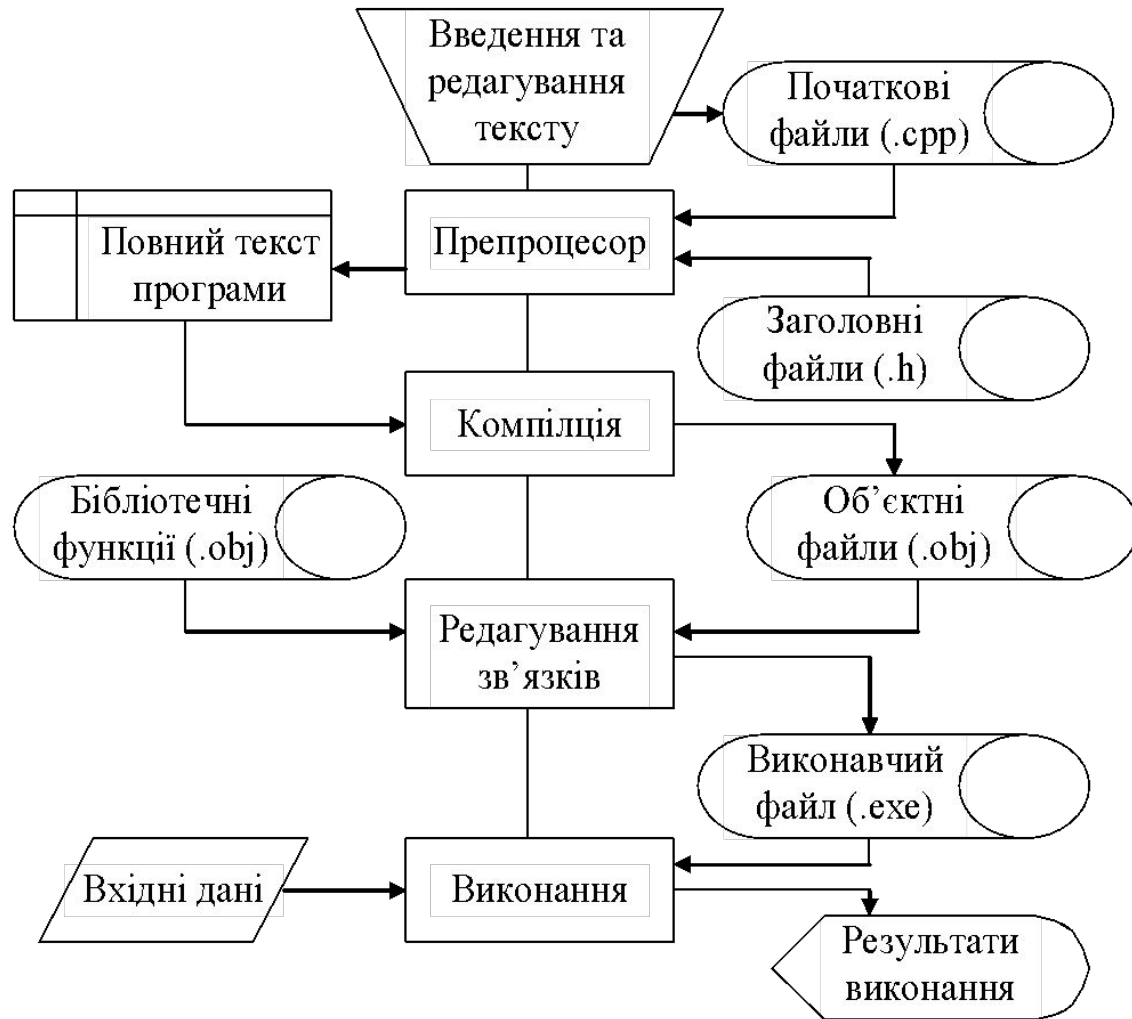
Об'єкт `cin`

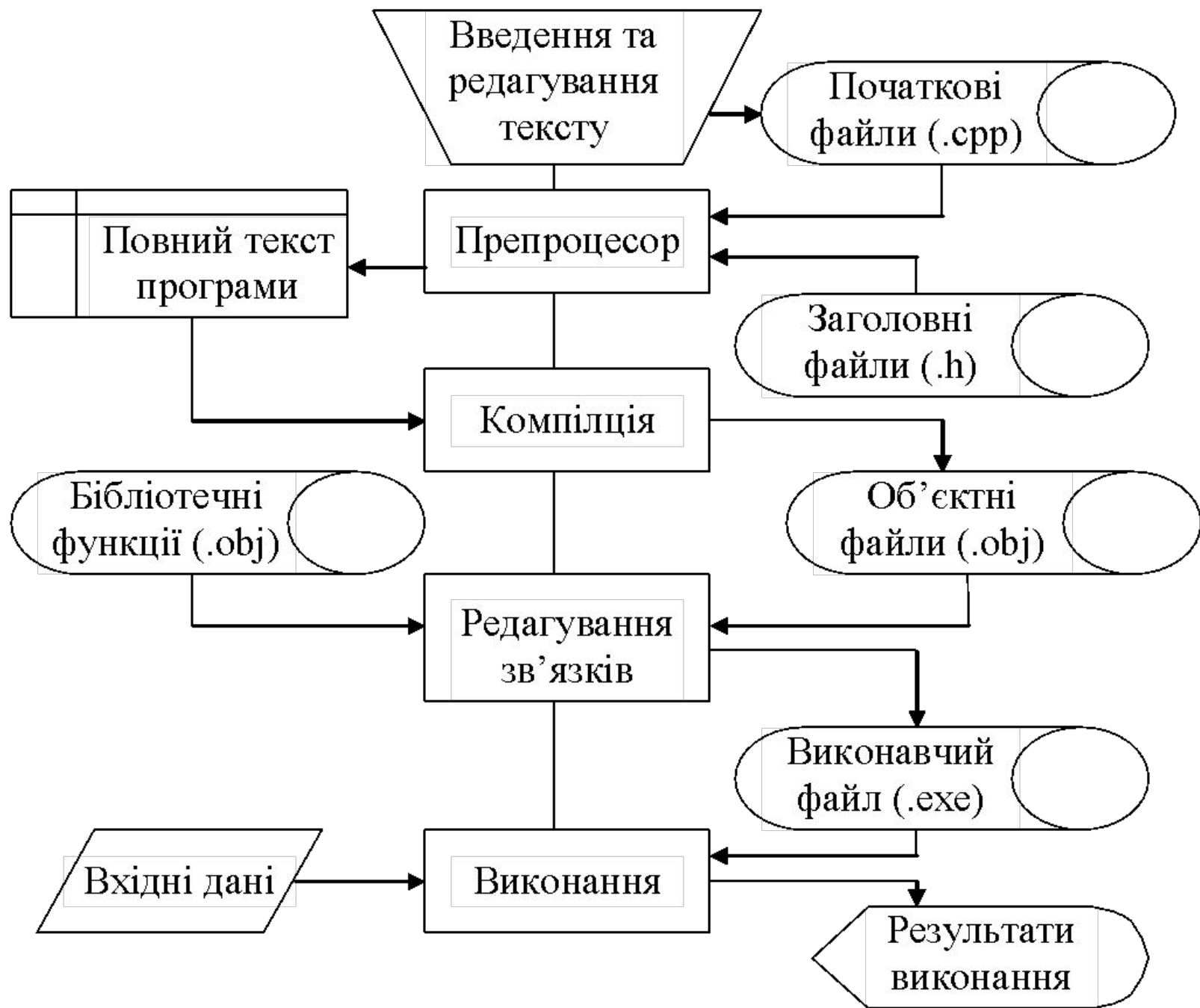
Об'єкт `cin` представляє собою потік символів з клавіатури у програму. Операція `>>` бере інформацію з цього потоку і перетворює її відповідно до типу змінної, що отримує цю інформацію.

Об'єкт cin

```
string name;  
int a, b; double c;  
cin >> name;  
cin>>a>>b  
>>c;
```

Етапи виконання програми

Елементи мови Сі

- символи (алфавіт мови) - це основні неподільні знаки, за допомогою яких пишуться всі тексти на мові програмування;
- лексеми (слова) - мінімальні одиниці мови, які мають самостійний зміст;
- вирази - задають правило обчислення деякого значення;
- оператори (інструкції) задають опис деякої дії.

Алфавіт мови

- великі та малі латинські літери: A-Z, a-z.
- арабські цифри;
- символи: графічні та ескейп-послідовності (символи табуляції, символ переходу на наступний рядок тощо);
- СИМВОЛИ , . ; : ? ' ! | / \ ~ () [] { } < > # % ^ & - + * =

Лексеми

Ключові слова

<code>auto</code>	<code>double</code>	<code>int</code>	<code>struct</code>
<code>break</code>	<code>else</code>	<code>long</code>	<code>switch</code>
<code>case</code>	<code>enum</code>	<code>register</code>	<code>typedef</code>
<code>char</code>	<code>extern</code>	<code>return</code>	<code>union</code>
<code>const</code>	<code>float</code>	<code>short</code>	<code>unsigned</code>
<code>continue</code>	<code>for</code>	<code>signed</code>	<code>void</code>
<code>default</code>	<code>goto</code>	<code>sizeof</code>	<code>volatile</code>
<code>do</code>	<code>if</code>	<code>static</code>	<code>while</code>

Лексеми

Ідентифікатори

Ідентифікатори – це імена змінних, функцій та деяких інших об'єктів програми.

- Мають починатися з букви
- Можуть містити цифри
- Мають писатися без пропусків

Лексеми

Ідентифікатори

У Сі великі і маленькі літери,
що використовуються для імен,
розрізняються!

але,

у С дуже любляють знак підкреслення.
max_int_number замість **maxIntNumber**

Лексеми

Константи цілочислові

- Десяткові: 12345 -17 +1098
- Вісімкові: 0110 077 01234567
- Шістнадцяткові: 0x123 0xF3a2E

Лексеми

Константи цілочислові

- Десяткові:

$$1234 = 1 \cdot 10^3 + 2 \cdot 10^2 + 3 \cdot 10^1 + 4 \cdot 10^0$$

- Вісімкові:

$$01234 = 1 \cdot 8^3 + 2 \cdot 8^2 + 3 \cdot 8^1 + 4 \cdot 8^0$$

- Шістнадцяткові:

$$0x123 = 1 \cdot 16^2 + 2 \cdot 16^1 + 3 \cdot 16^0$$

Двійкові числа

0 (0), 1 (1), 10 (2), 11 (3), 100 (4), 101 (5),
110 (6), 111 (7), 1000 (8), 1001 (9), 1010 (A),
1011 (B), 1100 (C), 1101 (D), 1110 (E), 1111 (F)

0x3b2c=0011 11011 0010 1100;

101110=

$$1 \cdot 2^5 + 0 \cdot 2^4 + 1 \cdot 2^3 + 1 \cdot 2^2 + 1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0 =$$
$$32 + 8 + 4 + 2 = 46$$

10 -> 2

	Частка	Залишок
46 : 2	23	0
23 : 2	11	1
11 : 2	5	1
5 : 2	2	1
2 : 2	1	0
1 : 2	0	1

10 -> 16 -> 2

	Частка	Залишок	16	2
46 : 16	2	14	Е	1110 ↑
2 : 16	0	2	2	10 ↑

Лексеми

Дійсні константи

- З фіксованою крапкою:
1.2345 -0.017 +1098.2345
- З плаваючою крапкою
123.45e-2 1.0982345E3

Лексеми

Символьні константи

- Прості символи:
'A' 'b' 'щ' '[' '\'
- Ескейп-послідовності
'\n' '\a' '\"' '\t'

Лексеми

Символьні рядки

"Привіт першокурснику!\n"

"Ми вивчаємо курс \"Програмування на C\"!"

Лексеми

Знаки операцій, роздільники, коментарі

/* Односимвольні операції:*/

+ * < ^ / ...

// Багатосимвольні операції:

++ || >> += <= <<=

// Роздільники:

() [] { }, ; : = * #